

Богатир В.К. Окремі питання захисту інтересів поточних кредиторів у процедурі ліквідації. *Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції)*, (м. Кривий Ріг, 25 вересня 2020 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2020. С. 188–192.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ ПОТОЧНИХ КРЕДИТОРІВ У ПРОЦЕДУРІ ЛІКВІДАЦІЇ

Богатир В. К.

Донецький юридичний інститут МВС України

Економіка світу та будь-якої держави не може розвиватися прямолінійно. Постійно з певною періодичністю виникають кризи, які негативно позначаються на роботі окремих суб'єктів господарювання. Тому у регулюванні процедур банкрутства проблем менше не стає. Через це 18 жовтня 2018 року було прийнято, а 21 жовтня 2019 року введено в дію Кодекс України з процедур банкрутства (далі – КУзПБ). Загалом у сучасному економічному світі продовжується посилення публічних інтересів, що спричиняє розширення сфери регулювання спеціальним господарським та адміністративним законодавством та об'єктивно зменшує сферу регулювання законодавством цивільним. Україна має специфічні особливості в організації, розробці та прийнятті нормативної бази. Якщо сьогодні у світі відбуваються тенденції, описані вище, то в Україні навпаки – робляться спроби до розширення сфери регулювання цивільним законодавством за рахунок господарського, адміністративного, трудового, екологічного, земельного, аграрного, житлового тощо. Як зазначається у роботах вітчизняних вчених, в Україні та інших державах продовжується тенденція до регулювання ЦК України лише тих відносин, що є його предметом, – тих, що базуються на засадах рівності та опосередковують приватні інтереси [1, с. 78]. З цього приводу В.К. Мамутов вказував, що багатьом юристам стало зрозуміло, що спроби вирішення економічних проблем із позицій приватноправової концепції не увінчалися успіхом, оскільки ця концепція неадекватна сучасній економіці [2, с. 93]. Проте такою є ситуація сьогодні. Яким чином врегулюватимуться відносини за участі великих підприємств та їх об'єднань завтра не зрозуміло. У будь-якому випадку, відносини, що виникають та існують

Богатир В.К. Окремі питання захисту інтересів поточних кредиторів у процедурі ліквідації. *Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції)*, (м. Кривий Ріг, 25 вересня 2020 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2020. С. 188–192.

між учасниками процедур банкрутства, мають велику кількість публічних інтересів. Тому ці процедури проходять через господарські суди під контролем суддів. Розробка і прийняття окремого КУзПБ була потрібною та своєчасною, на що вказувалося у першому розділі роботи. Відносини, що виникають під час процедур банкрутства, мають велику кількість публічних інтересів, оскільки в ефективній роботі суб'єкта господарювання зі своєчасною виплатою зарплат, здійснення відрахувань податків та зборів тощо зацікавлена велика кількість учасників відносин у сфері господарювання. Після безрезультатності усіх здійснених санаційних механізмів вирішується питання про визнання боржника банкрутом та перехід до ліквідаційної процедури.

Критеріями банкрутства, на думку Б.М. Полякова, виступають: наявність установлених судом неоплачених грошових зобов'язань кредиторів; недостатність майнових активів на покриття боргових зобов'язань; незадовільні результати реабілітаційних процедур (санації або мирової угоди) [3, с. 15-16]. У випадку наявності цих критеріїв та недостатності заходів, вжитих у процедурах розпорядження майном боржника та санації буде здійснено перехід до процедури ліквідації.

Ліквідацією банкрута вважається запроваджена господарським судом у справі про банкрутство судова процедура, спрямована на припинення існування боржника, неспроможного виконати свої грошові зобов'язання [4, с. 295].

Проведення у справах про банкрутство є самостійним видом судового провадження і характеризується особливим процесуальним порядком розгляду справ, специфічністю цілей і завдань, особливим суб'єктним складом, тривалістю судового провадження, що істотно відрізняють це провадження від позовного [5, с. 8]. Особливості призвели до того, що ЦК України, який прагне регулювати навіть не властиві йому за правовою природою відносини, у статті 110 «Ліквідація юридичної особи» передбачив бланкетну норму, наведену у частині третій, згідно із якою якщо вартість майна юридичної особи є недостатньою для задоволення вимог кредиторів, юридична особа здійснює всі необхідні дії, встановлені законом про відновлення платоспроможності або

Богатир В.К. Окремі питання захисту інтересів поточних кредиторів у процедурі ліквідації. *Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції)*, (м. Кривий Ріг, 25 вересня 2020 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2020. С. 188–192.

визнання банкрутом. Зрозуміло, що сьогодні ця норма потребує зміни у зв'язку із дією КУзПБ.

Проведення у справах про банкрутство чітко регламентовано законодавством у часі. У ньому беруть участь специфічні групи учасників, статус і навіть назва окремих із них змінюються разом із зміною процедур банкрутства. Суддя має бути максимально підготовленим та знати специфіку розгляду справ про банкрутство. Не даремно частиною 6 статті 37 «Склад та структура Верховного Суду» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено, що у КГС України обов'язково створюються окремі палати для розгляду справ про банкрутство [6]. Проте на практиці залишається проблема, породжена законодавством – відсутність пріоритетів захисту інтересів поточних кредиторів.

Вимоги поточних кредиторів погашаються в порядку черговості, визначеної статтею 64 «Черговість задоволення вимог кредиторів» КУзПБ [7]. На нашу думку, це невірно. Поточні кредитори у будь-якому випадку повинні мати переваги перед конкурсними кредиторами. Якщо такої переваги не буде, то боржник у процедурах розпорядження майном та санації ризикує не укласти значної кількості договорів із потенційними поточними кредиторами. Особливо часто ситуація відмови суб'єктів господарювання укладати договори із боржником матиме місце перед закінченням процедур розпорядження майном боржника та санації. З іншого боку, боржник, арбітражний керуючий, конкурсні кредитори об'єктивно зацікавлені у підвищенні вартості майнових активів за рахунок інших осіб – інвесторів, поточних кредиторів чи інших осіб. У такому випадку зростає шанс їм самим задовольнити хоча б частину власних вимог і повернути хоча б частину власних коштів. Також поточні кредитори, які знаючи про незадовільний фінансовий стан боржника, погодилися позичити йому гроші, продати товар з відстрочкою платежу тощо, повинні мати хоча б якісь пільги і привілеї перед конкурсними кредиторами, які уклали договір у звичайному порядку, не знаючи про ризики банкрутства їхнього контрагента.

Для виправлення такої ситуації потрібно внести зміни до пункту 3 частини 4 статті 60 «Функції господарського суду у ліквідаційній процедурі» КУзПБ, яка зараз викладена у вигляді: «Вимоги поточних кредиторів погашаються в порядку

Богатир В.К. Окремі питання захисту інтересів поточних кредиторів у процедурі ліквідації. *Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції)*, (м. Кривий Ріг, 25 вересня 2020 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2020. С. 188–192.

черговості, визначеної статтею 64 цього Кодексу». Логічним є викладення цієї норми у вигляді: «Вимоги поточних кредиторів погашаються до початку погашення вимог конкурсних кредиторів». У такому випадку потенційні контрагенти боржника будуть економічно більш захищеними і активніше укладатимуть господарські договори із потенційним банкрутом. Можливо підвищення активності у господарській діяльності боржника дозволить йому відновити свою платоспроможність та уникнути застосування по відношенню до нього процедури ліквідації. Сам же поточний кредитор може не отримати свої гроші у тому випадку, якщо пропустить момент відкриття ліквідаційної процедури та погашення вимог інших кредиторів. У такому випадку діятиме четвертий пункт частини 4 названої вище статті, який вказує, що якщо кредитор заявив вимоги після здійснення розрахунків з іншими кредиторами, сплачені таким кредиторам кошти поверненню не підлягають [7]. Схожу норму містить частина 3 статті 61 «Повноваження ліквідатора» КУзПБ, яка вказує, що оплата витрат, пов'язаних з проведенням ліквідаційної процедури, здійснюється у такому порядку: - у першу чергу оплачуються витрати, пов'язані з проведенням ліквідаційної процедури, та сплачується винагорода ліквідатора; - у другу чергу виконуються зобов'язання перед особами, які після відкриття провадження у справі про банкрутство боржника надавали кредитування, поставляли сировину, комплектуючі з відстроченням платежу [7]. Тільки у наведеній нормі контрагенти боржника названі особами, а не кредиторами. Тобто мабуть тут мається на увазі, що зобов'язання перед такими контрагентами повинні погашатися перед відкриттям ліквідаційної процедури. А якщо хтось із них не встиг отримати свої гроші до цього моменту, то тоді він стає поточним кредитором і може не встигнути за конкурсними кредиторами повернути свої кошти.

У випадку внесення ВР України запропонованих нами змін до статті 60 КУзПБ, певні несумлінні поточні кредитори або суб'єкти господарювання, утворені для реалізації шахрайських схем, можуть спробувати фіктивно надати гроші чи майно боржнику та отримати від нього реальні гроші чи майно у найпершу чергу перед погашенням вимог конкурсних кредиторів. Така ситуація

Богатир В.К. Окремі питання захисту інтересів поточних кредиторів у процедурі ліквідації. *Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції)*, (м. Кривий Ріг, 25 вересня 2020 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2020. С. 188–192.

може мати місце. Її унеможливлення або своєчасне припинення повинно здійснюватися арбітражним керуючим, кредиторами, суддею господарського суду та іншими учасниками процедур банкрутства. Крім цього, оскільки такі дії виходять за межі господарського законодавства до площини законодавства кримінального, то названі особи повинні негайно повідомити правоохоронні органи. Якщо ж такої негативної ситуації не станеться, то реалізація наших пропозицій повинна сприяти підвищенню ефективності та результативності господарської діяльності боржника.

Література:

1. Деревянко Б.В. Послуги у сфері освіти: правове регулювання: монографія / Б.В. Деревянко; МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк: Видавничий дім «Кальміус», 2013. 387 с.
2. Мамутов В. Посилення публічних засад у правовому регулюванні господарської діяльності. *Право України*. 2009. № 9. С. 83–94.
3. Поляков Б.М. Правові проблеми регулювання неспроможності (банкрутства): автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / Б.М. Поляков; Інститут економіко-правових досліджень НАН України. Донецьк, 2003. 36 с.
4. Гарагонич О.В. Господарська правосуб'єктність акціонерних товариств: проблеми теорії і практики: монографія / НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. К., 2019. 406 с.
5. Беяневич О. Про особливості застосування норм про позовну давність у справах про банкрутство. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. С. 5–9.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.
7. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 74.